

Экономиктиг өөрөдйлгө чоруп тур

БИР КИЧЭЭЛДЕН

(Төнчүзү. Эгези 1-ги арында).

байондорларым толуктеги
турар аймакка туур. М. В.
Сафронова, И. Ф. Григорович,
С. С. Бизилева олар ишкан
дүрүктүлгүлгү дагынычтык
ларым сатып човашыр сал-
дарыныч ачмында профтех-
училищенин дооукучулар
той кыстар дүрүктүлгүлгү
шукатулар, теверекчилер
апаргандар. Валентина Бор-
бай-оол, Нина Донгак ам бри-
гадирлер, Нина Сава, Надеж-
да Параличина, Зинаида Ка-
раш, Галина Петухова болш
ескелер-да болушчү херозин
бузут мастериер апарган.
Эргелдин удутунчулары-
биле кады партия, Комсомол
болшчү профтехтеги органдар
биялар бригадаларга идея-
политиктег ачмын доктама-
чал чоруду, бузут интерна-
ционализм патриоттарын ки-
жизинин, алаа социалисттег
чарышты, политиктег болшчү
экономиктег өөрелдегине
системизин, аас болшчү көкү
агитациян ачылган туур.

Коллективтерин сыйрак каты-
шарын, салынгач соруш-
тарын кезилгичинин күсө-
дөр дээр оларын мобилиза-
лаар талаа-биле ачмын до-
райынч партия организаци-
яны хакындагы база калбар-
тын туур. Идеолоттег киж-
идилгенинч буту арталары
болшчү чөлсөктерин олар
ачылган келгенер. Полития

тиг зырыдышкынын калып чектиши доорайда тургусуна, чалгыс аял политикасына, деңизчи даянмаларына, темалы көзкөзгө, пилат-политиканын жолугушары, буржун кийгери, йылмыш баштап күч-агдыш чогуулары-беле, куражым каларын эрттири турат.

Эмгекчилек республикалар хүшүри эрттирер маңчылат. Чыксо, Тажик ССРге турасанаткын наймал байырлаы даарыныла фабрикалык коллективин болган, Респотребсоюзну, санды-кооперация уюмалыкын, столоваялар болган ресторандар трияш коллективинге болгузуп эмгекчилек республикалар хүшүри солуп болган ута-нымалык болуп эртилсин. Школа-ларга болган өөрдөйлөк тер-лөргө темалы көзкөзгө, бионер чымштары, комсомол курадалын, ургениттерин, шугум чыскааларын конференцияларын СССР-инде чымчыла турасаналык эртти-рин турар. Интернационалы наймалды 16 клуу коорай-да бар. Олар төрөк терлөк айл-торук кылырнын марш-руттары ажалдан кылпн, эмгекчилек республикаларга турасаналык конкурстан, фестивалдарын белгетик, Африканын, Азиянын, Латин Америкаын боттарынын хамаарышпас чорун эмгек демгечин турар чогу-беле наймалдык эл-сепкил каттышты

[illegible]

аждасакчыларын харысы-
газын беддетлешти турарын
бадытайла болур.

СЭКП ТК-ын поубу
(1982 г.) Пленумунун, ССРП
Дээдэ Совединин тедис-
сесизиянын шийтирлерин
Кызылдын аждасчч чоннар
узуг кутурушукчу-биле ач-
тып алганын. Планнар бол-
гаш кулазгелер куусулдени-
де хожулашкынынын чай-
лаар чоннар партия, профес-
сия, комсомол организация-
ларын, аждасчч узуткучу-
ларны, буру коллекттерин ку-
жуу мөөнөтүн узуткучулар
Буурадынын сайырышкы-
дарыште база күп-аждасчч
организмистаарын өмкөндөр-
гө, ону механизастаарын
болгаш автоматчыларын
тенгелешти беддетлешти, му-
раакчы дүрүлүшүн шийте-
лип алмырчы, моральды
болгаш материалдык аян-
бөрүнүн аргаларын аждасча-
рыште кол күчтөнгөйлө салы-
ужуруш бис. Кадарларын ший-
диар, таарыштын түгүрү
болгаш оларын кижизилер
ажыш шагында чадирин
аважодин талазы-биле аждас-
чарын чогуур дөңгөлө тур-
чар ужуруш бис.

Кол күчтөнгөйлө шийтир-
леттинизди айтырларкөм-
моон сооааргы сорулгаарын
мөөнөтүн, кызылчыларын
шалчычы күш-ажыш бистин
хоорайкынысты шапкын хөг-
жүдөнүш, аждасчч чоннар
ын чатагы чорупу бедде-
рыште узуг ялгын бээр.

Тыга коммунистергөүң көтөрөүдө тажиктик кайыңа Экономикта өөрчөлгөнү шөкөлөмүн дыйнакчылар кичээл эгелеринге чедир 30 минута тепманде-де оутурун бир ээлекин. Кыдыраашат демир-үжүктөр, журнал тутан ан анык кыс кирип казаныт меңделешет мурун да болган турган стол «чүгүн» салгаш, сандайыс де салып, олуру алы. Пропагандистин экелеген индыраашты, демир-үжүктөрү үзөлгөй алган, дээр оутурун дыйнакчылар ээлептер, келбоз дыйнакчылар индемелгез, кичээдин эгелээнин пропагандист чарда.

Чаа темаже кирер мурун да эртин кичээге өөрөгүн иши салгында каталат, табыштыр кылган. И. В. Бурдзоз иши айтыртал салды. Пропагандистин айтырмин дыйнакчылар деминг чарын му оутурилардан турбай кырымалыктар. «Чүгүртүн агроулетир комплекска» деп теман дыйнакчылар баталыс эше шингизген алган деп оларын чарымал турарын кат илден болду. Иланыч чөлөмчө В. Н. Глазконтун чарымалда, ужурун илбейс батгытын пропагандалыс айтыры турары-даа эки болган.

Экономикта өөрчөлгөнү бо, шөкөлө-«СССР-ян Азия бо, коммунистер

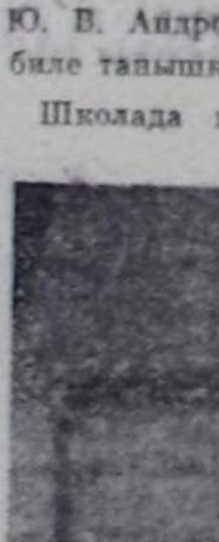
Реподун кичээлгегиңиз хаара түшүрүлгөнү. Халаадаа теңиз-даа хосту-чөр чок. Политэкономикте өрөндөгү ажилгаар теңиздикти херексөөр мында да түшүрүшү. Пропагандисттик булукта шаколаларың пропагандисттеринч болгаш аңыңа тыларың даңазың толдогай бижээт, шаколалар айыл биле кол-кол темалары айыл тий каан. Журналар, брештараларың, литератураларың мындат дегилер көргөзүлгөсү салган.

Аялгы пропагандаист Ирин Владимировичиң туска мергеяли экономист, элчиле — дээди. Колзектең ажилчыларың бол кыөө миникт шаколалың дээди өрөтөмнү аялгы кыяте дааскыч чоптуң. Ийити айтырың сайгың турга, ногаал болгаш фрукт аймаал хергеэлриңиң өк казалаал, камгалаалың четтөөр дугайың бисте республиканың чысөөгө тең айлдыраалың чөлдөмчөлдү. Булчала-да ийити аялгырыңга Көлдө ажилгаар министрствозу-биле, элчиле кылдыр бол толорай ажил айтгы-биле харылаалың түргөш, республиканың саясат тымлың чыкөөр аялгы болгаш аялгырың дымалың бузугуңга өк улам билдингир болуң ийик.

р т а ж

таш ажыгтыг медээли апарар. Диндасчиалар эртем-билигини, мергезилинин айыл биле чатыс аай эвес. Ычказ-даа партияның болган зактын иштати, даштыкы политиказын, хунлун чулуу медээлерин курстун темалары биле чергелештир демил сайгарып турар. Эртлен кичээлге СЭКП ТК-ның нояб (1982 ч.) Пленумунун материалдары, амаа СЭКП Т-ның Чингиле секретары э. Ю. В. Андроповтун чулааны биле таанышканнар.

Школада кичээл бүрүзүм

ийслэлийнх, эхн бэлтгэхүүнэй туурал динхаччылал х
Ындылгалта тохар. Н. В. П
дрин, контролёрлар Т. В. П
баюва, С. Д. Самданчай, ч
лаачу В. Н. Глазков олар
пропагандист алады.

Кичээмдид түүнэлжиде и
патагидист келэр кичээлде
рсонр теманы адалш, бөгү
айтырыгларта бэлеткэлд
кээрин дымдааткан.

В. СА

ЧУРУКТАРДА: пропаган
дист И. В. Бурая; дымнакт
лар кичээл үзэжиде.

Ю. КОСАРЬКОВТУН фот
лары.

ХҮНДҮТКЕЛДИГ

[illegible]

жыл дайып чок сагымдар дүмүк боюур — деп Осуур-ол Чамчыевге чугалаар бооду. Ол 23 чыл кичтерде сокуутун тейлетат малычыны боюу келген. Осуур-ол Чамчыевачи Октябрь Революцияны болгаш Күш-ажыкчы Кызыл Тул ордендерини эдилекчи. Тыва АССР-ний алпарыг малычы деп хуңдугу аттыг. Ол мында асыктарнык дагыныкчыны. Оң ийи огул, 1 уругу сокуутун малычынары. Олар база багай аяс ачылдан туралар. Дуркулаттыг малыч мал чыла. Дипломатик тещер кылдыр бөлөткөн алдыр кычылгын. Бо чайып 12 тонна сымгын, 2 тонна көк-сузаны бөлөткөнчү кыштаанда чадыр ири алган.

Н. ДАМДЫН

ШЫН ОРГАНИЗАСТААРГА

«Баркис» совхозтун ассы-баркис салбыры тарап бо-
гаш мал эми кулдуулардан
алын дүктүктү чогуун бедла-
ар даш дашат ашмалары-
ан кулдендин түнүсүн-
де сөөгү чыдарда бо ту-
ламы-биз чамдан чейдини-
синини чевди алган. Бо
бобилетай ажал-айы чымын-
да салбырын ажал-инчале-
«СРО-нн» 60 чымыта —
алтан шалыты Неделе» деи
кымырмын дегини, беизик
күрүтүшкүнгү ажалдаан.
Мал чеме белеткер алаынди
аймакдарын инитин-бизе
түгүсүдөн шиддан. Годарай-
ларга, 2000 тоина сирег бо
кымыр алаын 2013 тоина
кымыр алаын күтүстөн. Ол
кымыр 245 тоина эки шымыр-
ын саванын престоюм, брига-
да түнүк экик сараттан.
Салбырын дөмөк-айыде та-
ларай эки шымыр алаын
боу гектардан ортукм 23
күтүк 25 центер болан. А
кымыр Дмитрий Хертекин
сөөгү боу гектардан 27
кымыр дүктүктү өстүргөн.

Чамыс чымыр сирегин
дүктүк бисте кууд боу ар-
ышмаан. Бо ажал-айы чы-
мында сирег тарап шөлүн
күтүктү бүртүдүшүн ортукм
дүктүк күлө 6,5 центер бо-
ган. Бо дөмгө сугаттын зер-
перден алза чогуур нормам

[illegible][illegible][illegible]

СЭКП-нің аграр политикасын — амыдыралға

КЕЛІР ЧЫЛДЫҢ АГРОКОМПЛЕКЗИ

Чурутлакчы човуш халдылары аждаридеириге утлаған партияны аграр политикэмиз алаған.

Партия ТК-нің Пленумуна дамигилдеги болса, Ашчем программанын боттадылары-биле хообашкан темечтерге бастия планарыныкынык кол чери алаан. 1983 чылда чурутуп экономака болган социал хажигудеириги программаны биле быжмы-биле ол балыктыктыган. Чутуда алтырыларыны шийтюрдоричине акша-хорегини болаш күштү мөйөни турар.

Оон хажигудеири халдырар адирларга 126,9 милларды рубльди келер чылда үндүр. Оон шийтеди 47 милларды рубль — капитал салышкыштары.

Ыйналган 667 муң гентар хире шийтү сугуттары 714 муң гентар черини ала-малгажы кургудыгы. 4 миллон гентар олардыгы сугуттары көрдүдиги. Черин мейлоростарында барык оон милларды рубльди чарыгалар. 22,8 миллон тонна минералдык чаминишчилегилери хоругуни

Базаламрадырыпта ажы-
злар.

Түс терийл органиктик чөмчүлүлгөзлери буауэрини көзүлөңгөй чөб бүзүңгөзүзлүр. Чыжы, 1983 чыла көзүз ажы-агыйиңи хөргөзлөңгө 27 миллион тонна торфу түаырыңи оңаалдыз бөш чыла плавильда көрдүңгөңлөңгө 2,2 миллион тонна хой, РСФСР-иң Одала үзүлүрүңи министрствозунуң мурчула салыңаң.

Агпар-үзүлүрүңи комплекзаңи материал-техниктиң базалам сөзүлү бөш чылдыз бөш билимча, шыңар талам биле чаартыңаң. Алтиң программизыла көрдүңгөңгүзүз мәшкөбөти соруаглары күтүсөңгүз аргың өд берип туур. Узус ажы-агыйиңи бө чутула азымчыңи оңолоттиң болмаң артык техникаңи күтүзүңгүз күтүсөңгүз павильтиңи туур.

Ылаңың 1983 чыла көзүз ажы-агый мәминиларыңи бөзүлүр 8,4 хуу көзүлүр. Чүмч мәминиларыңи аңгы-аңгы хөңирлериңи күтүзүңгүз тракторлериңи тарза айаырыңи эң таарымчылк кылдыңаң тракторлериңи, ма

[illegible]

таш совхозтар аякылаваган турар. Эрттиригенин чеди айлар алам корурлар. Ныялар аякылаваган чейин хай аякыларына мурунла тургустуган. 1983 чакта аякыла-хай буудурагенин теш-сефикастарынын кунтедилери, терпи, тейкижаны, куш-аякы болган материалын кулавиринын чентуг аякыла-ларыгга ундемизин оон аякыстын бодилери кердуге.

1982 чакта деннереге, ке-де аякыла-агакынын нягиги продукцияны 13 милларер болган (ази 10,5 хуу) озер болган 137,3 милларер рубл туниуг болу. Чер аякыла-нын продукциянын буудури-нин хемчотон 1983 чакта беш чыл павынын ооналазанын диннелгине барык до-мей болур.

Чуртун аяш-чем кура-валарын долуларыгга бууду-релердин болган огурун аякыла-ларын уруула кезе-ажи-айларын оз иштет-терганын чедугу хуула аякыла-агакынын аякыла-ган чутула. Буудури аяган про-дукциянын аякылазанын, бар-кулагын азелетуг кылды.

пынгыраын 1983 чылда планшарында туугадала коргон. Чалыс эсе-беле азыра, чыгачаа чотолонгон чыгар алыш-чымал келерини орун контролга туур эжурат.

Ал вол атыгыр — пр дуплишын ылаотыг ылаа-р шыгачаа кадалаалаар. Ногаа, картофель болгаш фруктуур шыгачааларын туусуна каадалат салымчыларын, чыгачаа, ылуурлер 23 хуу эзер. Сууруун — сонгал-амыдалар ылаадаларын эжидерлерге, медошын ышчыларын чаа-гай торчуну болгаш куула-гайын динелчин моон сол-гаар бешидерине хулу иш-чоттобойн келар чылда сал-ган. ылаагын аграр уагеттер-лерин амалылакталарын удуз нурууруун талымын астыргын уагетте чот амы-сыйын ээст немелте талла-рын болгаш район кооператив-терин туугулаан.

Партия болгаш курунине алыштын салымчыларын азы-раа чыгачаа салымчылар азы-раа чыгачаа салымчылар та-рыштын калбартын туур.

А. СМЕРЛОВ,
СЭТА-нын кэрл.

[illegible]

дөңгөн чедирип өткөзүшөүгө
тыяктар 40 хуу болуп турган.
Доора-доортуу болбайырадар
чир ажалын ийгиликтен алга
нынча соода, немдөк үр
дөргө дуушкан 43-шыкты үр
туп или кезе болгон жөн-дө
жүй кылдыр кезер артыраар
болуулар апарган. Ийлаарга
ол чорун дүжүтү дама белд
доринге, майсаралды чөмийн
чидилерге чарыдалып кызм
рарынга чедирип турар.

Доунун ол таламы аркете
ныне болгон доонер бөлө
рыше чир ажалынша оорук
чир дөңгөнчөктөрү сөстөмөмө
ишкөздөн алгажымд түн
ишкөздө, эртем-ийиңилел ая
ститутулар дүрүңдө ажал
агымынча генералар өнөткө
чөмөлдөнүп турталаанын бол
дөргө, 70 хуу бөлөк болгон.
Чир ажалынша, де ажал
оорук үзгөчө турган аста
рар системасына болгон
үр-түңдөүлөп бөлүмдөк
Ур системасы Алтайда Чир
өжүмүнүн болгон сөстөмө
ийиңилел ажалынша ажал

[illegible]

ШЫН

Непалдың байысымалы Катманду хоорайга ужууду жасаган хушуде бистин алышистерин Эвересттен дүжү бадми турганнар. Олар-бисе дон-дораан ужуражыр төлөдө, дүргөн-де Лүклага ужуар апарган мен. Гамалай дегериниң аразында ол бичил сууржуастан алышистерин лагериңче чоруткан чагы кийин эртер чыгыш копка орун бар. Чүк чедиржир дүжү алышистер дүжүңе тапты-ла үш негезе дүжүүлө чедер. Ам ол орутук дортпаң кызырган соонда, баазага чедир түгөй бир негезе хире кылаштар апарган.

Катманду ала-чаагай деп чүвөс халчак болду. Ичталда-даа мнаар дагдарла агарым байдалынын баксырааны биле самолдуусу ушшан, саадай берген. Ол аразында Катманду келген итали алышистер Мессерге ужуражы хона бердим. Үчүн чед халчак ол алышистер делегетиниң эң бедик ол дөрт сууржериңиң сезиниң шымшик байжың үшү шыдаан. Сүүр бүрүзүнүң бадми сес килетерден алыш. Оларын аразында Эвересте ол ийи катан үгөн. Соолу үшүрде делегетиниң эң бедик сүүрүнүң кырынча кара чааскаан, килерол куралы чыккан үшүр келген.

«Силерини оолдарын шилди алган маршрудун көргөш, баштай бо-даа олүмчөдө чоок орун-тур, а совет команда эки тура-биле олүмчө бар чыдар команда-ыр деп бо-дан мен» — деп, ол менээ шыл-на сөзгөн иштин алыш. Оң соонда бистин алышистерин-бисе ужуражы, тапшыкан. Эвересте дараа-зында үшүрде Лхонзон мурнуу талашын орун үшүр ол сүмөлөн. Ол маршрут-биле Эве-

ЭВЕРЕСТИҢ ЭКТИНГЕ

ресче амдызында кым-даа үшү чадан каан чүвө-дир. Лүклага ужуу келген, өскө пассажира аразында буурул баштыг, узуу дүрт-сыныгы кийин эскерин кадым. Ол дөргөн Эвересте эң баштай үшүн кийин Чая Зеландия Хиллари болду. Чайкок Катманду Хиллариниң бааза-а-суурагы алышистер эки бо-дур Тенгип-биле тапшыган ан, а Хиллариниң бодунан кан айтырыг салын четтигитим.

«Хары угда ол бир совет алышистерин Эвересте коду-лун шыдаанын чүг деп бо-дур силер?» — деп айтыра-рымга: «Ол дөргө, тергити-дир!» — деп харымалам.

Ол Непалга чыдын нээр. Оң чуртталашынын эң оорунчүг бааза эң муңгаранч сактышшылар Гималай дагдары-биле холбашкан. Ма-наа Лүклага ужуу бар чоралы, самолет адырдыган. Анва оң каалам биле уруу өлгөн. Ам Хиллари Катманду Хиллари Эвересте чедир орус дүржаар суураарын урула-рынга школар турар алыш-терик чыдаанын бодунун чурту Чая Зеландия чорудуп турар.

Лүклагын мырмаш чогууга ужуу кел чыда, уткуштур ужуу оор вертолётту эскерип кадымсы. Вертолётту чүг-ле топ берге таварылдагара чадар дөргөн билер болган. Чүг-ле болчур киргеп деп элден-синиң, дүргөн чорудм. Непалдан Москвага юн турган медальер шунту өөрүнчүг, эки чүвө болтай, ычталда-даа чам-дымз арай-ла чингит турган.

болду. Москвага оң алган каш салааларын үзө кезип наастан ужура таварышкан. Эверест дөргө: Эверест бол-бай! Ону утуп болбас берки. Оң кырынча үшүрден дыка хой алышистер салаа тур-жук амы-тымын чарылган. Арткан алышистерге, олар

дагдарын дүжү бадми кы-да турда, ужураштым. Лүкла бисе Катманду дөргөн тур-рар аразында оларын шун-гузу-биле тапшыган ап четтигитим мен. А Бэл-оолдар-нын мычар шолалар аазаар-лыштериниң Блэзмир Блэ-змириниң бистин алышистер-ден бир дугаарыда Эве-рестин кырынча үгөн болду. Ол тускай дөргөсө медальер кылым чоран деп чүвө бааза билин алдым.

Дөргөн дугаарыда анаа са-гыдырары менээ энчөк тур-ган, ычталда-даа Лезинде Мос-квалге ужуу үшүртериниң кырынча турган, ол дөргөн сунду:

— Корун көрдөн. Солун чүвө бар-даа чадас.

Ол үшүр документ мзон холумга мычар-кырган. Дөргөсө бижиттиң чамдык болушуктарыны Владимир Блэзмириниң чөпшорелы-биле майаа кирер болдым. Эвересте бир дугаар үгөн Вольа-биле калы. Москва чуртуту Эдуард Мисловский чоран...

«Моган-турун, солстан чораш дөрт дугаар лагериңе кездим».

Лаартамын, май бирде Блэ-змириниң беш дугаар лагериңе баар орунун байдалын шилчилеп хунаан, а Мислов-ский рюкзакын ап, дөргөн келген, дөрт дугаар лагериңе чамдык халтан адырдыган, узуу хелдирге халаткады астына берген. Ам канчаар, иш-терде килерол баллоннары аар рюкзакын үзө кезип наап-каш, амы-тымын камгалаар ужура таварышкан...

Балыбердин дөргөн дөрт харым Мисловскийден азын амын, шыраң болган Эве-ресте килерол баллоу чо-ка үшүн каан. Бистин оолдар-дан кылым кийи чок турган. Сүүрүн шымшик байжыңа чедир Балыбердиниң кылан демделгелери бо: «Маршрут-туу бо хире бергезин чедир үшөөсө-дир мен...» «Экин-тин бергенде эгелзени эскер-ген, анаа ийи баллоу килеролу бердим. Ол доран-на секерген, олгарын келди...» «Ол-дур, кочтук бугу шы-даптымын» — деп Эвересте үгөн. Дөргөн бадми ора, Хилла-ри чуталаан болтай. Хилла-риге көргөсө Балыбердин ра-кылыг болган, чааскаан ке-речи чок чөргө өөрүн-хөгел-зени. «Кайнар-даа көргөсө чүгө куду бадми болур чө-дө келдим. Мурнууда, хар алаанда улуг эвес дөргөн өргөн кочтук тур. Ам чүгү кан-чаар бис?» — деп, ол лагериңе ламчыткан.

Экспедициянын уауртукчу-зу Евгений Игоревич Тамм мындыг өйдө Балыбердиниң баштак чутаанын дөргөн-даа харым чок холдот турган. «Өр-гөн» дөргөн чүвөн шымшикка турган, үшү бугу дөргөн дөргөн бадми-дир. Ону дөргөн-дараан чуртукка туртты. Ол чуртук — Эверестин ба-жыңа текетиниң малай ке-речин-дир» — деп, ол тайм-бырлар берген. Бэл килерол баллоннары ушун наапкан, килеромарын дагыны ба-жыңа үшүр тыттып алган...

Юрий РОСТ.

ЧУРУКТА: Эверестин кы-рынча эрес-дистин үгөнүн дөрт Ленин ордени-биле тап-наткан Владимир Балыбер-дин.

(«Юность» журналдан).

ҮЛЕГЕРДЕН ӨӨРЕНИР

Чоннуң үлгөргө домактары коачуг хей, Мерген болган чидиг ол өстөр чүгү эки, чүгү багай дөргөсө бисти өөрдиг турар. Дус дөргөн алыш, от-көс дөргөн дөргөн чидиртиңер үлгөргө домактар шат-шааңдан бээр туруп келген. Чоннуң бааза бир байлаа ол.

Амдырал шапкын төгүп оор. Оң биле чөргөштар чаа үлгөргө домактар бааза тыттып турар. Билдир үлгөргө

домактары бистин редакция-га Кызыл пенсонер Ириг Бадра чоруткан, оларын пом-чучуларга сонураттымын: Алы семисте — чордугур, Акша хөйдө — чардыгыр.

Чурттуң каази — чоргааранчтыг.

Хептиң каази — коарганчтыг. Адаптың ачызы өлгөндө бидлинер.

Алтань ачызы төнгөндө бидлинер.

Көжөңиң сагымы — шөптө, Чалгааның сагымы — дыпта.

ЧЫЛГЫЧЫНЫҢ УРУГЛАРЫ

Мурнуу Гоби аймактың чылгычымы хей уругларым П. Батдоржун өг-бүдөсиге хары угда үш кийи немешкен: ийиш оол, бирөөн кыс болган. Уругларын-даа, азынчы-даа байлаан эки.

Пенег аймак эмнегезинге божунтарга-ла, наймысаладан дүржагалым эчилер чедип келген. Оң соонда азынчыларын тускай самолет-биле Улан-Баторге апарган.

Үш болган оон хей иштер өстөрүңге тускайыттыган сапаторий Улан-Баторга 1967 чылда тургустунган. Пенег — мындыг уругларым 36-гы не. Уруглар анаа күрү-нениң дозу хандырылганын болган хайгааралыгы үш чыл болур. Чылгычым П. Батдоржун бо уругларым үш чыл болган, өнгө чанып кээр.

ДУМЧУККА ТУЛГАНДА...

ШКАФ

Аар шкафы бажын иштинге ынай-бээр шимчедире, оң алаанта ширтек болган чор-ган дөргөн, картофель салын ап-даа болур. Шаланы сава-нап бааза болур. А Москва чуртуту В. Кочетков шкафын буттарынын алаанта банка аастарын (политилеңден кыл-ган) салып алырын сүмөлөп турар. Илчын мала шыйба-талбас болган чылгыр болур.

САВА

Ойду берген саваны бааза-ла политилең-биле кырбалат ап болур. Политилең шыл аксын иштингери орай туткаш, ой-бакче өтүр иткен, оң ийи талашын өртөдөштер. Бо арга-ны ажылаарын Пермь обла-ста П. Шолопов сүмөжөн.

УРАН ЧОГААЛ

Амыр чыргал, аас-кежиян Аян тууду ырлап турар, Арат чоңу айтып сургаан Алардым-ла уран чогаал.

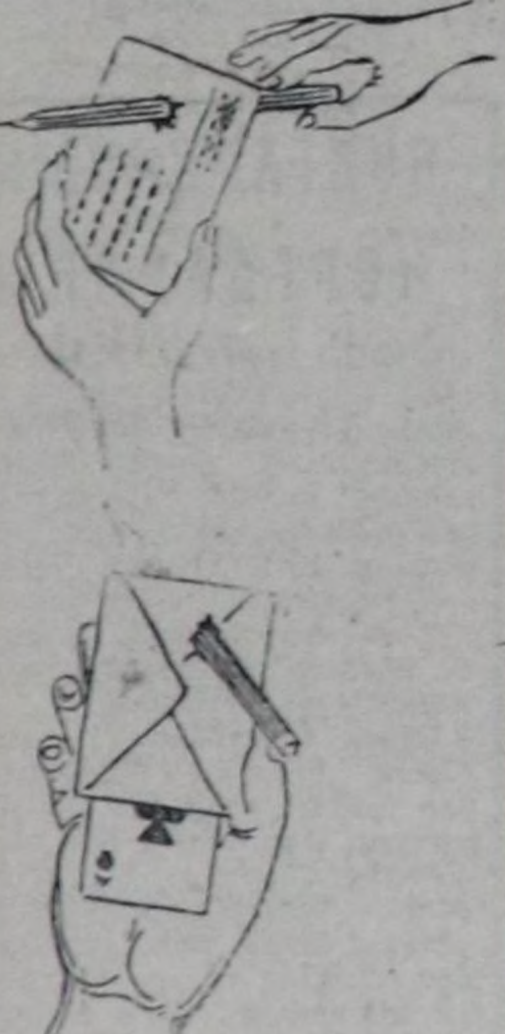
Чуртталганың дөргөсө чуртталга сийлиң турар, Улус чоңдун өртүтүңген Угуулаң уран чогаал.

Маадырлыг демселдин Магаданчыг тилектезин Чайынадыр чурт турар Чалар от дөт уран чогаал.

ИЛБИ

Салымдан хал кымын азыр. Чагаа хавы болза, улам эки. Илбичи көрүчүсерден ханка сына бээр чуртук дилең азыр. Оларда ол чок болза, боду тын (открытка, көмөр бааза ажыр-бас) азыр.

Илбичи бижөн сымырын алган, хооларын божуу мнаар-мылаар ашпадытты-шан, чуртукту уаукаа көзү-дүр халчак сугар болган хал-тур аксын доран хырбалар. Оң хооларын өрү сунуп, ил-зы-бүрт шымчөшкөннөр, тар-

быдаашкынын кылган, чалыг баштыг каралды-биле чагаа халын каш катан өтүр шип-тер. Оң соонда чуртукта халтан ушунтун кээр болган уаукаа хынадыр — чуртук бү-дүн болур.

Илбичиң чамды. Чагаа ха-вы баш бурунгаар белетээр: чинге ужуунуң бир талашын чире кезин билер. Кезин каан чирин уаукаа көргүсөң. Чур-тукту сузаткан, халты хырба-лаан соонда, халтын чирк чирин адымче чурт башта-дыр турар. Чүрүк өртү чедир ушунтун көргөсө, адымча док-ташын алган, чагаа халын ам-на үтүдөдөр илер. Оң ка-рандашты уаукаа, чуртукту халче катан бүдү кыр адымчтаран. Чуртукту хырба-лаан халтан уштурда, демгел-де чире кезин каан чирин улам улагытты кесинтер. Ол-ла.

Ажырымчы болбаан болза

АЖЫРЫМЧЫ БОЛБААН БОЛЗА

Шыдажыр-даа эвес хире Чыкылмаа соок турган — Чыраа бакы донгандын Чымырагы чарлып турган.

Шах-ла ычан, чырык хундус Чазып күске халып турган. Аймаар ишти аш-чөм шунту Амдыкынын доо болган.

Элбек чөмгө покшон сойлуу. Элдериңиң чирин болган, Харамыккан уу-биле Калган бакын чылгай каапкан.

Сорууза дөт чыраа тырткан. Кыйбынаарга улам-улам Хырбаланып туруп берген.

Күске «күжүр» күжүн төткен — Кудуажыңа шаг-ла болган: Төткен, тырткан, чүткөн... Спра! Дөмгө чөргө тактагалдай.

«Улуг хырын ботка халдаар» Улус шадан! ычча дидир: Ажырымчы болбаан болза, Ам-даа дидир чөртүр ийик.

Ч. НАРА-НУСКЕ.

Сорууза дөт чыраа тырткан. Кыйбынаарга улам-улам Хырбаланып туруп берген.

Күске «күжүр» күжүн төткен — Кудуажыңа шаг-ла болган: Төткен, тырткан, чүткөн... Спра! Дөмгө чөргө тактагалдай.

«Улуг хырын ботка халдаар» Улус шадан! ычча дидир: Ажырымчы болбаан болза, Ам-даа дидир чөртүр ийик.

Ч. НАРА-НУСКЕ.

БОЙДУСТУҢ ЭЛДЕПТИГ ЧУРУМАЛЫ

Машина чүм харлап хал-дып орган. Кайнар-даа көргөсө ак-хайт: чүгө караң чы-чыктыр. Чаш хар чөргө ымыг. Хеминиң ымыжында, кезек-кезек караганнардан өскө карарар чүвө чок. Күжү-гөн кожалары, дилги истери харын өңүн эскерилдирип шыдааан.

Бир баалык кырынга үнө халдып ижориниске, хар кы-рында төвө чыдыр. Хемин куду баштанышкан, карак туржук дуран четтес хоу-ларын эргий көрүп чыдыр. Чамы чөргө ымыг болган адыгууун ыкнаан ол. Ын-чалза-даа бо амытан дидир эвес, анаа даш болду. Төвө-ле олчалан. Кай-даа талашындым ымыг. Арта-ла, ийи мөгө-ниң, баштыг, узуу мөңүнүг болган чыдар аял-шынчыл бөзүн төвөдөн ычталбас. Ук даштын кырында, тиглерде болган чанында өст-сиген, караган, кымырак-караа, ы-нады, сөөкөн үгөн. Олар хат-салгын аайы-биле шим-чеп, халып турар — дүн-даа, чөгдүр-даа ышкан. А даш-тын хураң карты, көксүмээр өңү ону улам-на дидиргидип турар.

Дашты дескиндир сайзана-тар-даа бар. Бо даштын баа-рынга турган өлгөрүн уруу-ларын ойнаар чөргө ол. Чоок-камыда хал-даш чок болганда хал-маган ба-рааннаар уауу бааза мылаар үгөн. Ушөр чөргө — ажыргы талашында чангыс кийи үшөр таптыгыш. Бо даштын мы-рынай баары-биле Хол-Өжү-дүн суу кыгыртканын агып чыдар. Оң кыдында «Чоду-раа» сохотонун Хараал-Тей сүт-баран ферманын алы-ры хонупкан турар.

Оң чыл мурнууда Тее-Хем районыга чөргө чогаал болган уран чүгү чүшпөр болган. Илчын Чооду Баттар эргелек-чилзэн ол фермага ижоринис-ке, чогаалчы Олег Сувакит мындыг шунтук бижээн:

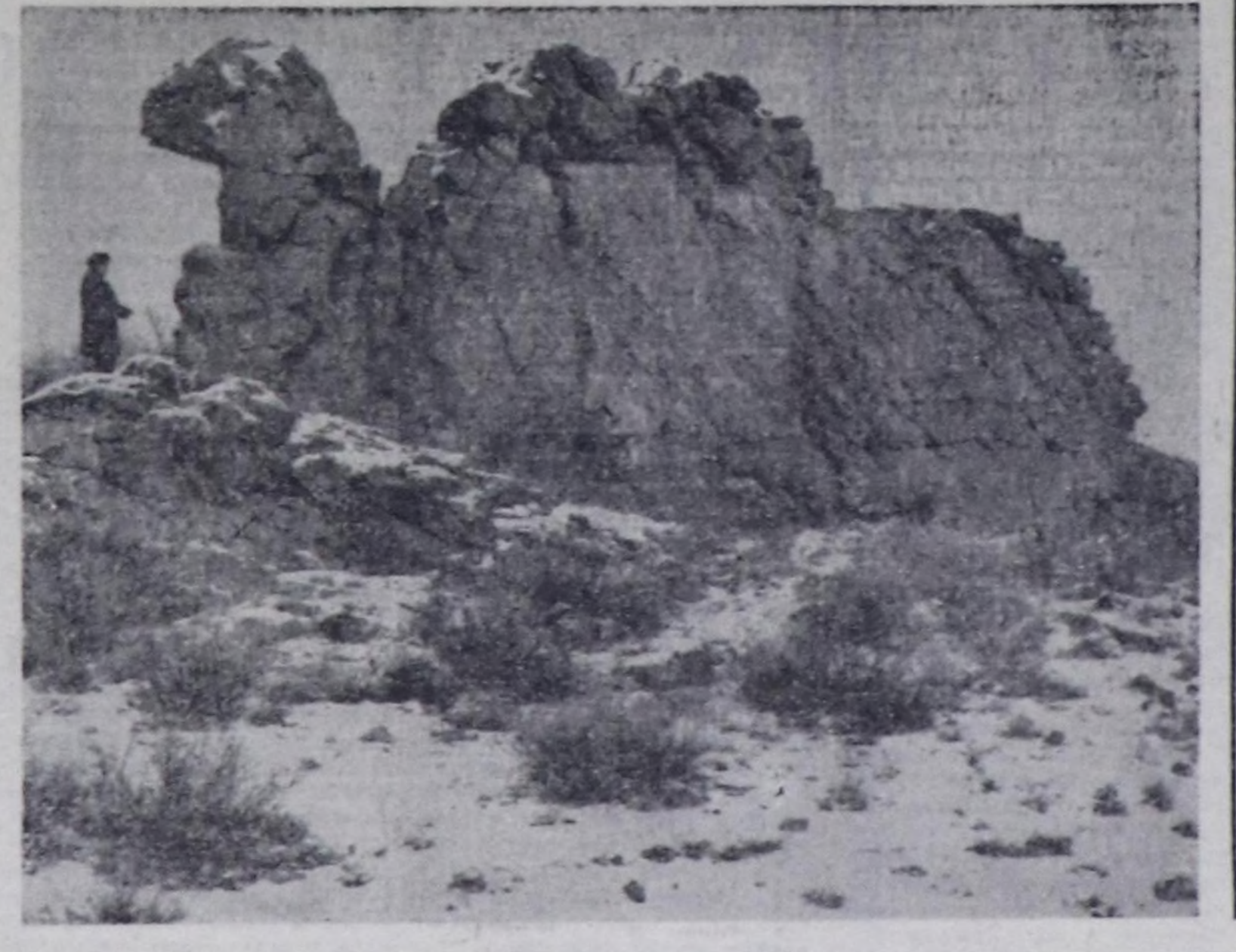
Хол-Өжүдүн өрү аламы Хөлөгм мунган шунтук ор мен.

Көдөмдө бо улуг төвө Көгжениң каан, шөлзөн чыдыр. Баткар Чооду баглан боор дөмш Бааза катан топтай бердим: Шимчеп дивес, караан көрбөс Шип-ле шимзөн кандай төвөл? Кайтай бергеп, чөдө бердим — Каткан-хуураан, дидир боорлаан: Болат даштан чазар, сийлибип, Бойдус шуткаан төвө болду. Ферманың салгычлары бол-ган калдарчылары шунтук аажок соонугар, улуг өөрүп, кү-биле утканнар.

Төвө-Хал. Ындыг аттыг чөргө бо-ла таваржыр. Олар-нын аразында «Танк ышкан Төвө-Хал» бааза бар, а моо-зу төвө ышкан — болза-даа ол олчалан: карак, кудулаан бээр бар. Ычталажок чамдык улус үк төвөниң «дүгүн чу-луп» турар апарган: эртен чалын мыла сооскенниң ады-рып (та ширбиң кыдыр дөң, та чөтөсөн чарашыган чүвөс) сыккан, даш кыры-га салып каан чытканын көргө мен. Чамдык даштарын тура тырттып каан азы чуу-тап бадмыркан-даа болгу-лаар. Бо уаада баарымга, тө-вөн чалымын кыдыны чире-ше шаан каап болду. Бойдус-дуң мындыг чараш толчүчө кым холун көдүргөн? Каа-Хемде Мерген сүт-баран ферманын чанында азыр-гы тейин дүмчүтү орук кыдыр уауу бааза үргөдөн каапкан. Партия болган кү-рүне ажыдакчымы, Соппа-листин Күш-ажыдын Маады-ры, чогаалчы С. К. Токата

Дашты фотокорреспондент

Дашты фотокорреспондент

Дашты фотокорреспондент

ДЕКАБРЬ 11-ДЕ БИРГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН

8.00 — «Ев». 8.40 — Эртеги гимнастика. 8.55 — Күш-гуз-туржууларга сүмөлөр. 9.00 — Тон телевидениниң болган Бүгү-өйлөй радиоууна орус ырларыны үлгөргө чорут-туң кооперта. 9.55 — «Спорт-лотоуун» 50-ги тиражы. 10.05 — АБВГД-иниң. 10.35 — Ала-нелер силерге. 11.05 — Советтер болган амдырал. 11.35 — «Домаш» ансамблдин (Кеңия) кооперта. 12.05 — Гандболга делегей чемпионды. 12.35 — Шудугла. Марина Цветаева. 13.20 — Орус музей. 13.50 — Бөгүн делегейде. 14.05 — Уругларга фильм: «Штык-носомста». 15.10 — ССРЭ-нин уаустан артыа 3. Галестин кооперта. 15.50 — «Бистин уругтарымы». 15.55 — Политити хайгааракты Ю. А. Летунав-тун бөсөламы. 16.25 — «Со-веттер чагааларының дү-гөр». Музыка ламчыдыла-ан. 17.10 — «Диргит амын-аар амдыралың». 18.10 — «Дем каттыптырыламы». 18.40 — «Өмүржикчилер». Телеши. 21.00 — «Ев». 21.35 — «Мен чөргө кырынга чуртуп турган болган күштүг мен». Фран-дуз актер Жерар Филиппин дугайында. 22.45 — 23.00 — Телемөдөр.

ИЙГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН

15.15 — Совет кино мастер-лары ССРЭ-нин улустун ар-тистери В. Матвеев, С. Рос-токий, Г. Чухрай. 17.15 — Ук-бек телевидениниң програм-масы. 18.20 — «Совет кулчу-ра» солунун шапталы дош-тош төнөмөңгө чурттар аразы-нын маргыламы. 19.05 — «Н. П. Горбунов. Дочку на-марын көзөктөр». 19.30 — «Музынгалык кино». 20.00 — «Тамчытыг улулар, чаштар!». 20.15 — «Калкышыл». 21.00 — «Ев». 21.35 — 22.50 — «Бүгүрээр сен бе, бүгүрээр сен бе». Уран-чөтөн телефильм.

ДЕКАБРЬ 12-ДЕ БИРГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН

8.00 — «Ев». 8.40 — Эртеги гимнастика. 8.55 — «Оттурук-чу». 9.25 — «Совет Эвилдиге бараан бооп тур мен!». 10.25 — «Калкышыл». 11.10 — «Эр-теги почта». Музыка про-граммасы. 11.40 — Совет Эви-лдигиң даштын аалчылары. 11.55 — «Музынгалык кино». 12.25 — «Көжөңиң шаты». 13.25 — РСФСР-нин улустун ар-ты. А. Радум романстарын кү-сөдир. 13.45 — «Амдыралыңа күткөн». Украинаның көзө профтехучилищелерин дугайында ламчыдыла. 14.45 — «Гренада». Фильм-шыл. 16.30 — «Курлавыр хат». Музы-ка-фильм. 16.50 — Кино аян-чоруктарың кудуу. 17.50 — «Делегей папоромамы». 18.35 — «Мзон өг-бүдөс». Уран-чөтөн телефильм. 1-ги, 2-ги серия-лары. 21.00 — «Ев». 21.35 — Г. Свиридов. А. Блоктын шуга-теринге бижөн ырлар. 22.25 — 22.35 — Телемөдөр.

ИЙГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН

14.55 — «Билдир-даа болза, бүгүрентиг эвес». 15.55 — «Бөдүртү». Телевидениниң программасы. 17.05 — «Ревю-ножияла өртүтүңген». Хей се-риялыг уран-чөтөн теле-фильм. 4-ку фильм — «Сөмө-дуалаар бис». 18.35 — Чу-рукчулар дугайында чөтөн чуталаар. Фернан Леже. 19.15 — Хонкейге ССРЭ чемпио-ны. «Зоркий» — СКА. 20.00 — «Тамчытыг улулар, чаш-тар!». 20.15 — Бистин көр-сөктөрлөрүң чуталаан тур. 20.45 — В. Ковтун ой-наар (аккордеон). 21.00 — «Ев». 21.35 — 23.15 — «Халгыг орун». Уран-чөтөн телефильм. (Италия).

АГААР

Бөгүн республикага биягы буауулар, халтын күжү кош-как. Агаарын температуралы дүң — 23 — 34 градус, чам-дык чөргөсө 36 — 41 градус соок. Хүлдө 15 — 20 градус, чамдык районнарга 22 — 27 градус соок.

Резактор В. С. ШАРАВИН.

КИНО

ДЕКАБРЬ 11-ДЕ

«НАЙНРАЛ»: «Спортно-то-82» 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.30, 20.30 (уауаткан) шактар-да.

«ПНОНЕР»: «Ушук планета-ның чамдык» 9.20, «Отту ө-түр» 10.30, 12.10, 13.50, 15.30, «13 ден оюн» 17.10, 18.50, «Ырылар ритинери» (2 се-риялыг) 20.30 шактарда.

«ВОСТОК»: «Тонстан бол-ган Нюэль» (2 сериялыг) 15.00, 17.30, 20.00 шактарда.

Редакцияның АДРЕЗИ: 667000, Кызыл, Шетиники болган Кравченко кудумчуу, бажың №3. Телефоннары: Редакторун 2-24.63, редакторун оралекчыларыны 2-35-24, 2-23-54, харымсалганды секретарыны 2-23-35, секретарыны сийлиниң 2-31-75, кузутура кидизиниң 2-23-54, көзө ажыл-агый кидизиниң 2-21-47, уауатур кидизиниң 2-21-27, информация кидизиниң 2-20-60, корректорларыны 2-27-41, бухгалтерияны 2-12-45, солун кезбей барганла 2-32-75 телефонче болгаар.

Чыгар № 1971.

Солун негезеде 6 катан үнөр.

Чыгар № 1971.

Солун негезеде 6 катан үнөр.